

Enid Blyton En Het 'Lezen Als Lesbo'

'Alleen Annemarie en Alison keken die morgen met bewondering naar juffrouw Wilcox. Ze vonden allebei dat hun geliefde lerares er erg knap uitzag met haar vlamme donkere ogen en haar ravenzwarte haren helemaal in de war.'

'Dank je wel Alison', zei ze met haar diepe stem, die altijd veel indruk maakte op Alison en Annemarie, 'jij bent altijd bij de hand als ik je nodig heb.' Annemarie keek boos. Ze was altijd jaloers als juffrouw Wilcox Alison zo prees. De klas keek vol leedvermaak naar dit kleine terzijde.'

Enid (1930)

Irene Hemelaar

Dit zijn twee passages uit 'De Dolle Tweeling Overwint', een van de boeken uit de kostschoolreeks 'De Dolle Tweeling', in de jaren veertig geschreven door Enid Blyton voor meisjes van negen tot twaalf jaar. In deze serie komt het meisje Alison voor, die altijd dweept met, of 'verliefd' wordt op mooie klasgenotes of intrigerende leraressen. Haar klasgenootjes begrijpen die adoratie niet zo en plagen haar ermee. Alison staat alleen in deze gevoelens. Blyton heeft vast niet bedoeld met Alison een 'lesbisch' karakter neer te zetten, of überhaupt 'lesbisch' te schrijven (haar lezerspubliek is tenslotte nog kind en niets in haar biografie wijst erop dat zij zelf in die zin warme gevoelens voor vrouwen koestert). Toch lijkt het mogelijk deze reeks lesbisch te interpreteren.

Uitgaand van het 'Lezen als Lesbo' dat Maaïke Meijer in 1988 introduceerde is het de (lesbische) lezer die bepaalt of een tekst lesbisch is of niet, ongeacht de geaardheid van de auteur, het specifieke thema van de tekst, of de doelgroep hiervan. De lezer gaat af op haar eigen intuïtie, historische kennis, haar sensibele voor maskers en signalen en haar verlangen lesbische betekenissen in de tekst te willen lezen. Vooral dat laatste is van groot belang bij het lesbisch lezen van kinderboeken. Een kind weet meestal niet hoe het geaard is, maar identificeert zich bij het lezen wel met bepaalde personages, herkent situaties (het kind dweept bijvoorbeeld zelf ook) of ondergaat een prettige sensatie bij een beschrijving zoals in de eerste passage hierboven.

Voor de welbewuste en de in de lesbische literatuur en geschiedenis ingelezen lezer zijn meer lesbische elementen zichtbaar in de tekst. In de oudheid had Sappho een soort 'school' waar ze jonge meisjes leerde hoe ze de liefde konden bedrijven, zodat hun toekomstige echtgenoten ervaren minnaressen huwden. Gebaseerd op dit idee is de 'school' sinds de achttiende eeuw de plaats bij uitstek om liefdes tussen vrouwen te laten afspelen.

In deze (kostschool)romantiek keren altijd een paar basiselementen terug. Ten eerste is het jonge meisje altijd gepassioneerd en onschuldig. De oudere vrouw, het object van het jonge meisje is het bewonderen waard, mooi en gecultiveerd. Alison in 'De Dolle Tweeling' is uiteraard onschuldig, en de gevoelens die ze voor haar idolen koestert zijn vol passie. Haar objecten zijn altijd geleid met haar aandacht en laten zich de bewondering graag aanleunen. Ook zijn ze of door hun mooie uiterlijk, of artistieke het bewonderen waard, bijvoorbeeld de passage '...juffrouw Wilcox was heel knap. Ze was erg belezen, had een uitstekend geheugen en ze wist die dingen uit te pikken waar de meisjes belang in stelden.'

Het karakter van juffrouw Wilcox is echter helemaal niet het bewonderen waard. Ze speelt haar twee aanbidders, Alison en Annemarie tegen elkaar uit. Ze reageert haar slechte humeur af op haar leerlingen, ze is een ego-tripper, kleinzielig en laf. Ook Alison is niet iemand waar de lezer zich in eerste instantie mee identificeert. Ze ziet er heel leuk uit, maar ze is dom en naïef, ze loopt mensen achterna en is daarom een slappeling. Meer dan warme gevoelens tussen vrouwen worden kennelijk negatief gekwalificeerd. Een reden hiervoor is dat een ongelijke verhouding tussen twee mensen, een aanbieder en aanbider,

sowiezo afkeurenswaardig is. Blyton zag het als haar taak haar lezers op te voeden en keurt dit kennelijk af.

Een andere reden kan ook zijn dat negatieve associaties rond een andere dan 'normale vriendschap' dienen als verhulling van het lesbische. In de jaren vijftig, maar ook daarvoor, werd 'homoseksualiteit' altijd beschouwd als de donkere, verboden, perverse zone van de natuur en als zodanig gekoppeld aan geheimhouding en verhulling, aan vervreemding en ambivalentie. De 'kostschool' is op zich al een teken, omdat kostscholen 'broedplaatsen' zijn. Ook tekens als 'het ongelijke paar' (in leeftijd en/of hiërarchisch), 'de begeerde lerares', (dit zijn situaties die nooit 'goed' af zullen lopen) die het lesbische moeten verbergen, zijn juist in hun verhulling een indicatie hiervan.

En er zijn er nog meer tekens in 'De Dolle Tweeling' te vinden, bijvoorbeeld het 'onvervuld verlangen'. Ieder trimester heeft Alison weer een nieuw idool en telkens wordt ze teleurgesteld en blijft haar verlangen onbeantwoord. (De lesbische liefde is niet geoorloofd en moet daarom onbeantwoord blijven). Ook de vaste overtuiging dat Alison vroeger of later wel over de dweperijen heen zal groeien is een teken dat in ieder deel weer terug komt. Maar wat gebeurt er? Alison groeit er helemaal niet overheen, ze wordt telkens weer verliefd! Kennelijk is het een ongeneeslijke 'ziekte'. In 'De Dolle Tweeling' in de Tweede' verzucht Alison's nichtje Pat op een gegeven moment zelfs letterlijk 'Mammie, vorig jaar was Sadie Green haar heldin ... En nu weer juffrouw Quentin! Alison, is er niet een pil of zo die jou kan genezen om steeds weer op allerlei mensen 'verliefd' te worden?'. 'Eenzaamheid' is ook een typerend teken. In de jaren vijftig en daarvoor was de westerse wereld zo homofobisch dat een lesbienne zoveel mogelijk die gevoelens voor zich hield. Dat maakte wel dat ze er alleen voor stond en daardoor eenzaam was. Ook Alison heeft eigenlijk geen echte vrienden. Om haar sympathieke kanten (klaarstaan voor anderen, ze is eerlijk en oprecht) vinden haar klasgenootjes haar wel aardig, maar door die dweperijen staat ze eigenlijk alleen en wordt ze door niemand begrepen. Het grappige van Alison is dat hoewel ze weet dat ze met haar dweperijen geplaagd zal worden, ze er toch zo open in is. Ze is liever eenzaam in aanbidding, dan dat ze die gevoelens wegdrukt en niet eerlijk is tegenover haarzelf.

Dit neemt niet weg dat de jonge lezeres Alison waarschijnlijk onsympathiek zal vinden. Zij kan niet door

bovenstaande verhullingen heen-
kijken. Als ze zich al kan verplaatsen
in Alison (omdat ze dus Alison's
gevoelens herkent), dan wil ze zich
daar toch niet mee identificeren,
omdat Alison niet populair is. Ieder-
een wil tenslotte toch bij een groep
horen en de groep in 'De Dolle
Tweeling' keurt Alison's gedrag af.
Het prettige gevoel of het lesbisch
verlangen dat wordt opgewekt bij
het lezen van stukken als de eerste
passage in dit artikel wordt daarmee
weer even hard de kop ingedrukt.
Daarnaast weet de lezeres die
Alison's gevoelens niet herkent na
het lezen van deze reeks, dat men-
sen als Alison onbepaald geplaagd
mogen worden met hun dwaashe-
den. En het kind dat dwepen altijd al
stom vond wordt in haar idee beves-
tigd.

**Tot slot. Dankzij het 'Lezen als
Lesbo'** is het mogelijk om het lesbi-
sche in kinderboeken als 'De dolle
Tweeling' te lezen. Voor zich be-
wuste lezeressen is dit interessant,
want er valt veel lesbisch in de tekst
te ontdekken. Kinderen kunnen ei-
genlijk alleen afgaan op herkenning
van hun eigen gevoelens. Er zijn
passages in de tekst die verlangen op
kunnen roepen, maar toch wordt er
vooral anti-propaganda gemaakt
voor het lesbische. ●

noten:

¹ Enid Blyton, *De Dolle Tweeling Over-
wint*, vert. Margaret R. Schilders (1945,
Huizen, Het Goede Boek)

² Maaike Meijer, 'Lezen als Lesbo', *Lover*
4, 1988

³ Enid Blyton, *De Dolle Tweeling in de
Tweede*, vert. Margaret R. Schilders
(1944, Huizen, Het Goede Boek)